

Vývoj chordofonů

PhDr. Petr Kalina, Ph.D.

Prvky / elementy

Tyč

Kámen

Blána

Vlákno

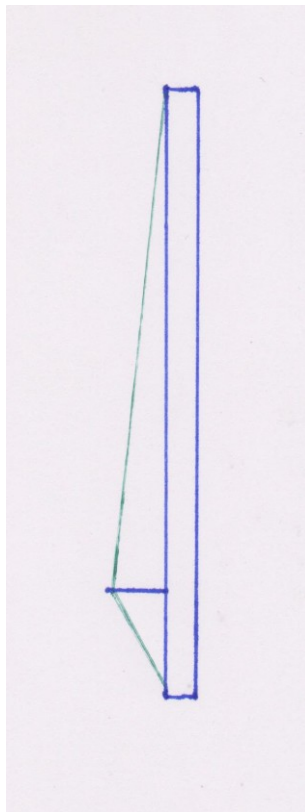
Trubice

Plátek

Prototypy

hudební luk

hudební tyč

struna upevněná na
jednom konci

- **Prvek / element** (tyč, kámen, blána, vlákno, trubice, plátek)
- **Prototyp** (hudební luk, hudební tyč, struna upevněná na jednom konci)
- **Archetyp**
- **Typ (lyra)**
- **Stenotyp** – nástroj, který v instrumentáři setrvává delší dobu
- **Intertyp** – existuje jen krátce jako přechodná fáze ve vývoji
- **Argotyp** – varianta nástroje, která poklesla do lidového instrumentáře z vysoké kultury
- **Monotyp** – nástroj, který (prozatím) nedokážeme zařadit do nástrojové skupiny

a

liry

b

rubebly

c

siduly

d

stare'
violy

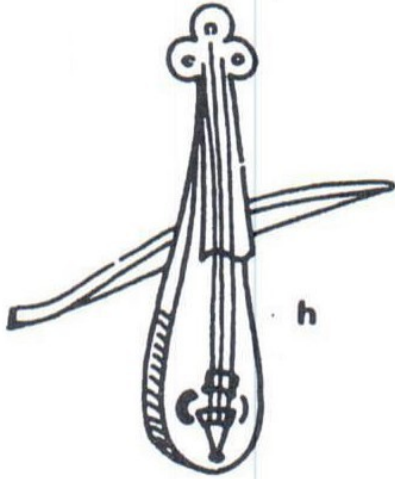
e

violina

Liry

Lira z Velislavovy bible, před pol. 14. st.

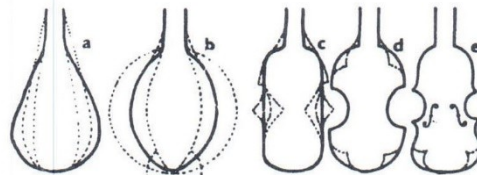
Lira z kodexu Dobřenského, Praha 1580

Lira na deskovém obraze v Diecézním muzeu ve Wloclawku, kolem 1460-1470

Lira na deskovém obraze v kostele sv. Trojice v Lublině, 1418

liry

rubebly

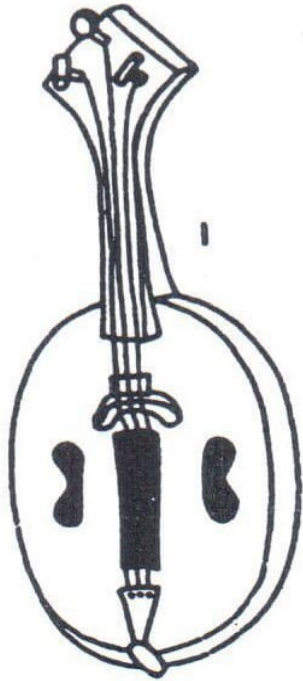
Sídny staré violy

violina

Liry

- dlabané luby
- většinou není samostatný hmatník

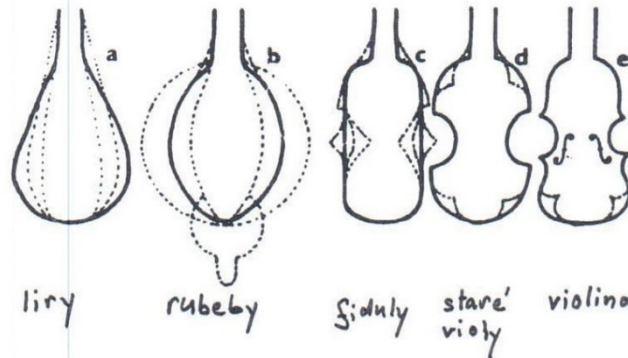
Rubeby

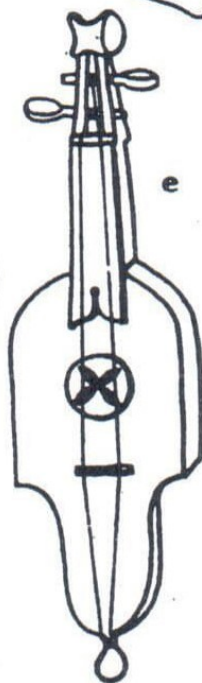
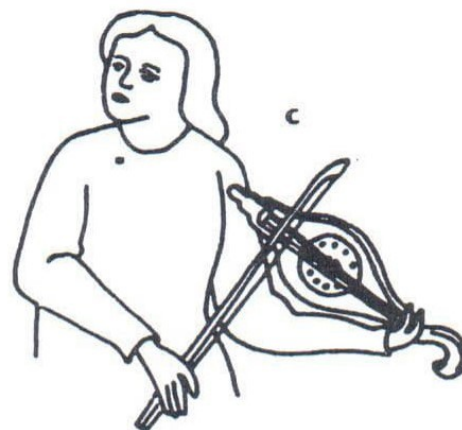
Rubeba z fresky v jezuitském kostele v Levoči, 14. století

Rubeba z Bible krále Václava IV., por. 1390

Rubeba z fresky v kapi sv. Kříže na Karlštejně,

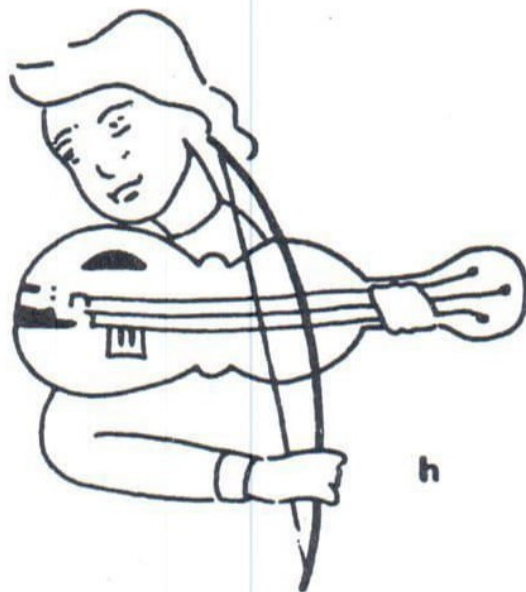
Bodcové rubebý

Rubeby

- ohýbané luby
- může mít samostatný hmatník
- plochý količník
- variantou je bodcová rubeba

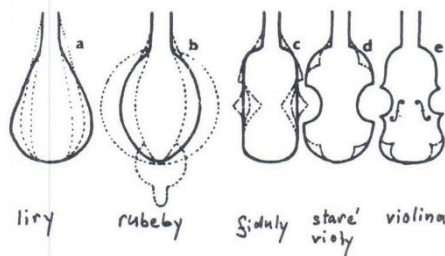
Fiduly

Fidula z Mater Verborum
1212
(nejstarší česká vyobrazení
fiduly)

Fidula z Pasionali/4 abatyše
Kunhuty, 1312-1321

lira

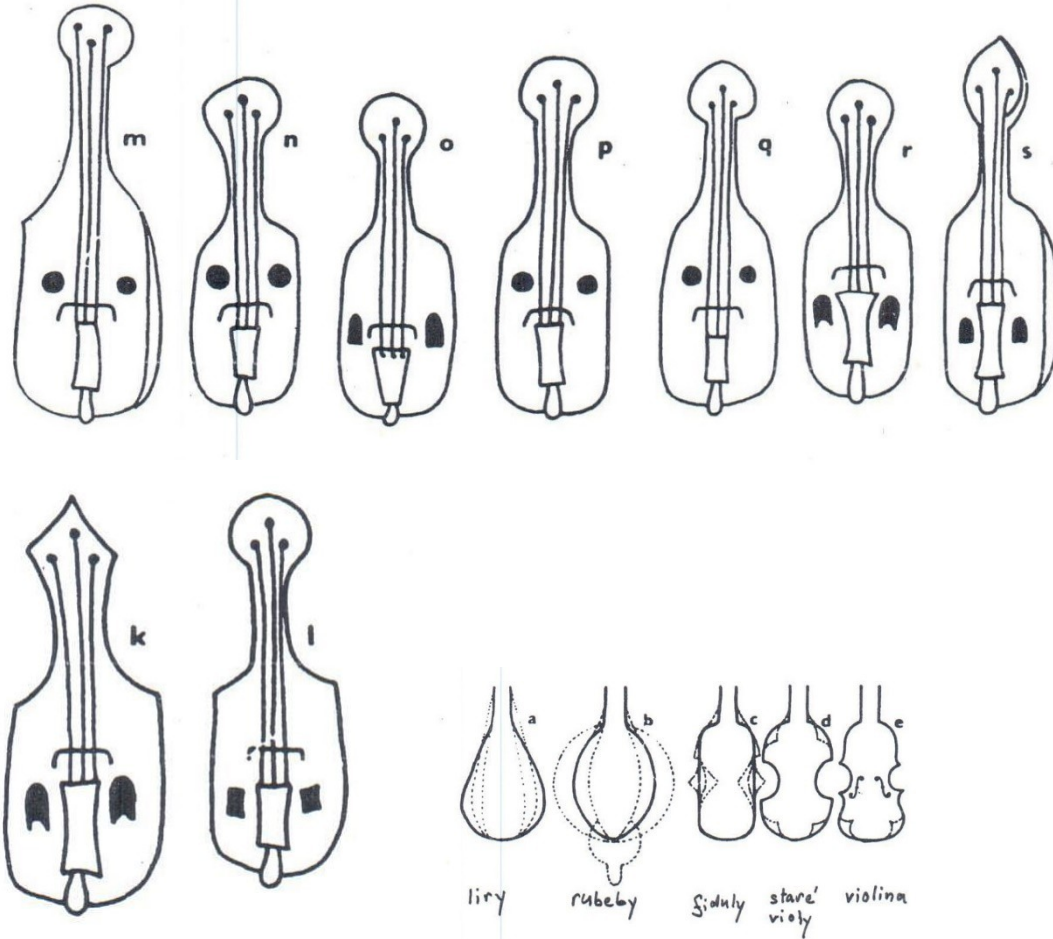
rubeby

fiduly staré violy

violina

Fiduly

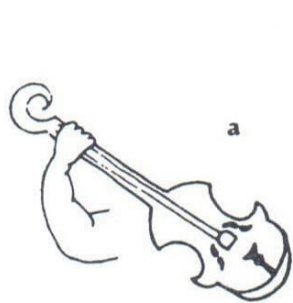
Fiduly z Velislavovy bible,
před pol. 14. stol.

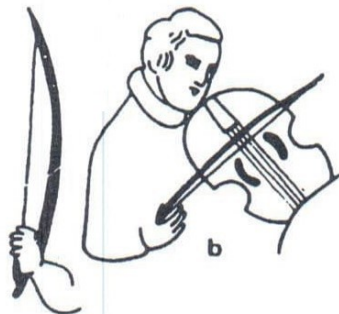
Fiduly

- dlabané luby (dlabání zespodu – překrývání dnem)
- nemá vsazený krk (je součástí korpusu)
- plochý količník
- osmičkový korpus
- nemá hmatník
- zubatá kobylka

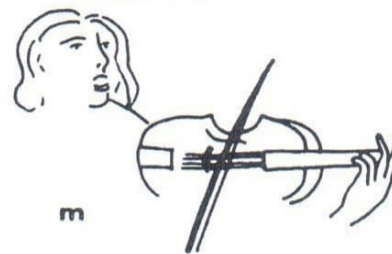
Staré violy / violy da braccio

Viola v Graduálu mladoboleslavském 1570 - 1572

Viola z knižního vyobrazení slavnosti nadvoře Rudolfa II. 1585

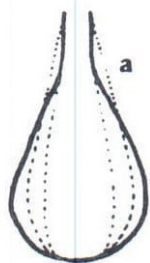

olejomalba Karla Škrúty (1654)

1620

Viola na titulní straně brněnského tisku Novae Agendae... 1695

liry

rebeby

šiduly

staré violy

violina

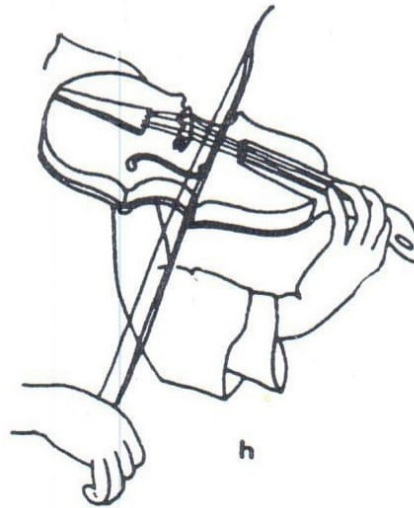
Staré violy / violy da braccio

- elipsovitě zaoblený korpus bez růžků
- otevřené boční výřezy
- desky nepřesahovaly luby
- dno (spodní deska) většinou ploché, víko (vrchní deska) mírně klenuté
- zvukové otvory ve tvaru písmene C, později protáhlé S a *f*
- mají hmatník
- 3–7 strun

Housle / violina

1620

Venkovan s houslemi.
Neznámý malíř,
kolem 1650

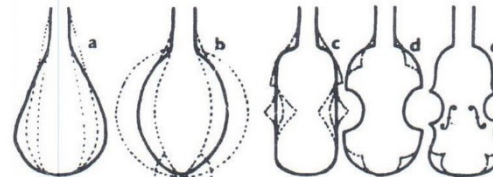
Housle z fresky kostela
sv. Kříže v Kašmarku,
17. století

Housle z malby na
dřevěné desce v Kaš-
marku, 17. století

Housle z deskové malby
v kostele ve Valičkách,
17. - 18. století

liry rubeby Síduly staré violy violina

Housle / violina

- růžky
- obě desky klenuté
- šneková hlavice s kolíčky zasazenými z boku
- zvukové otvory ve tvaru *f*
- 4 struny